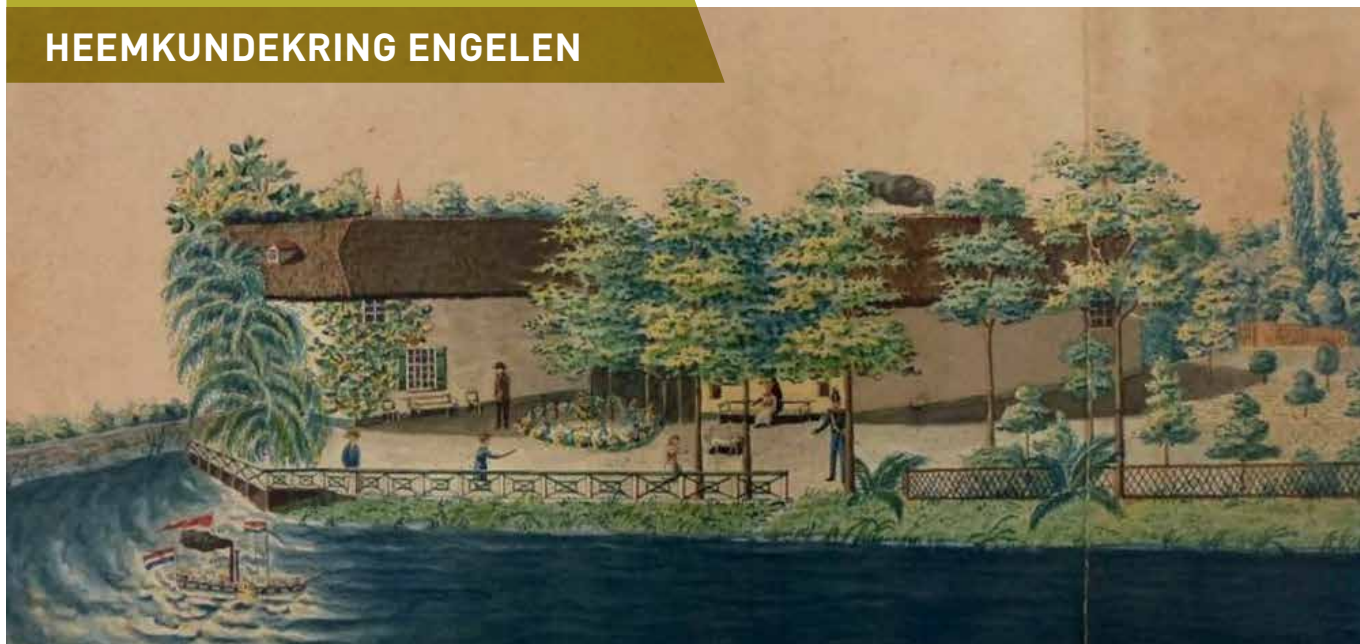

HEEMKUNDEKRING ENGELEN

①

OVER EEN RIJTUIGONGELUK EN EEN KANSELBIJBEL

ROB GRUBEN

**OP 30 JUNI 2019 ZAG ONDER GROTE
PUBLIEKE BELANGSTELLING HET BOEK
MEERWIJK, BUITENLEVEN AAN DE DIESKANT
HET LICHT. DAARIN WORDT VERHAALD HOE DIT
LANDHUIS RECHT TEGENOVER ENGELEN OMSTREEKS
1770 GEBOUWD WERD DOOR JAN WILLEM HANNES
(1714-1800).**

We weten ook hoe het huis er toen uit heeft gezien, want in 1842 maakte de Zwitserse militair Beath Rudolf von Wattenwyl (1799-1844) er een aquarel van. ①

Rechts van Meerwijk is daarop ook nog het oude landhuis Dieszigt zichtbaar.

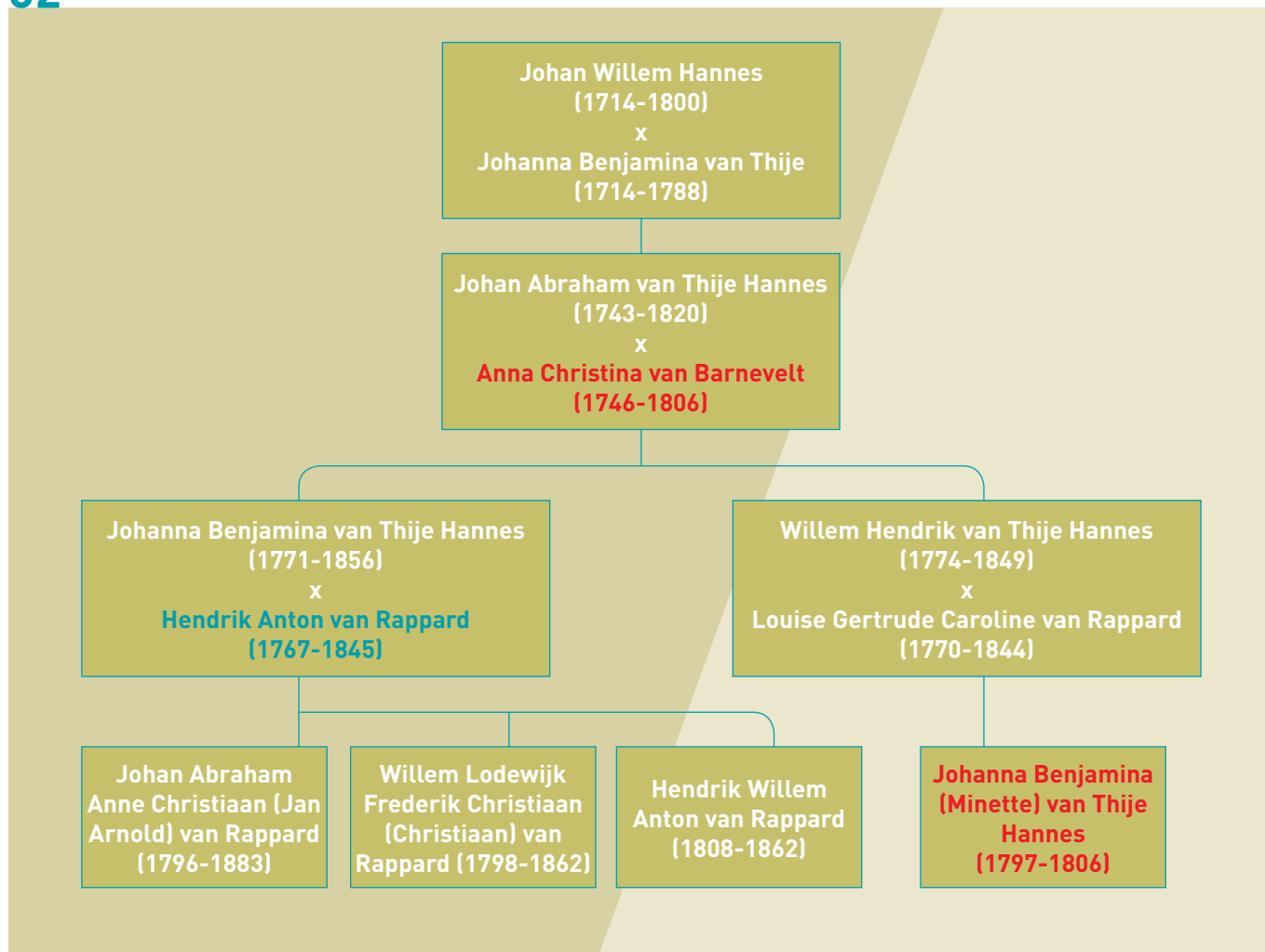
Ten tijde van deze aquarel was het landhuis in bezit van Willem Hendrik van Thije Hannes (1774-1849), een kleinzoon van stichter Jan Willem Hannes. De familie had zich inmiddels voorzien van een dubbele achternaam, wat nu eenmaal paste in het aristocratiseringsstreven van niet-adellijke geslachten uit die tijd. Pas in 1830 zouden Willem Hendrik en zijn zonen tot de adelstand worden toegelaten, waardoor zij zich jonkheer mochten noemen. Maar zover was het nog niet. De welgestelde Van Thije Hannessen gebruikten Meerwijk als zomers buitenhuis. Dat betekende dat leden van de familie al decennia lang in de zomer-

BOEIEND**VEELZIJDIG****HISTORISCH GOED**

01

04

05

2

maanden regelmatig met de koets of het rijtuig vanuit een riante patriciërswooning in 's-Hertogenbosch naar Meerwijk reden. Voor Willem Hendrik van Thije Hannes was dat sinds maart 1800 een groot huis met binnenplaats en bijgebouwen aan de Bossche Nieuwstraat. En op één van die ritjes van de stedelijke beslommering naar de landelijke rust deed zich een grote familietragedie voor. Op de avond van de 14de september 1806, even na acht uur, stortte het rijtuig tussen 's-Hertogenbosch en Meerwijk namelijk vanaf een hoge sluis in het water. De gevolgen waren dramatisch: zowel Anna Christina van Barnevelt (1746-1806), de moeder van Willem Hendrik, als Johanna Benjamina (roepnaam Minette) van Thije Hannes (1797-1806), het oudste dochtertje van Willem Hendrik, kwamen bij dit ongeluk om het leven. 2 Weliswaar rept een krantenartikel ervan dat de overige kinderen het vreselijke ongeluk overleefden, maar de gebeurtenis zal niettemin een traumatische ervaring voor de nabestaanden zijn geweest! 3

Handgeschreven verslag

Hoewel het krantenartikel al hartverscheurend is, valt het compleet in het niet bij het handgeschreven verslag

dat Hendrik Anton van Rappard (1767-1845) direct na de gebeurtenissen optekende (de blauwe naam in de stamboom). We troffen het aan in het verloren gewaande familiearchief Van Thije Hannes en drukken het navolgend in extenso af. Hij schrijft de brief aan een oom uit de tak Van Rappard:

"Ik moet deze beginnen met UwEgestr: te zestioneren dat mijn vrouw en kinderen Mama Rappard en Papa Hannes gelijk mede mijn Zuster en Zwager Hannes en ik alle redelijk welvaerende zijn, maar vind mij in de droevige Verpligting Uwgeb: voorts verslag te doen van een ongevall het welk voor mijn schoonmoeder Hannes en het Oudste Meisjen van mijn Zwager Minette genaamt van zeer ongelukkige gevolgen is geweest. Daar bij Zulke ongelukken de kleinste omstandigheden willen geweeten worden, Zal ik zoo veel mijn jegenswoordige Situatie toelaat alles naauwkeurig tragten te detailleren in alle Zijne bijzonderheden voor Zoo verre mij die thans bevattelijk Zijn, aan Uwgeb: zelve overlaetende om te beoordeelen hoe alles hier gesteld is. – Ziet hier dan Waarde Oom ! Wat er van dit ongevall is. Mijn schoon moeder, die ons geduurende ons Verblijff al hier met alle mogelijke vriendelijkheid hadde

* * In den avond van den 14 September 1806, even 8 uren, werd eene geheele naauw aan elkanderen verbonden Familie, op het alleronverwagst in den diepsten rouwe gedompeld; namentlijk: door het storten met een Rijtuig van eenen hoogen Sluis, nabij 's Bosch, in het Water, verloor de Wel-Ed. Getrenghe Heer Mr. *Johan Abraham van Thije Hannes*, Oud Reas der Stad Gorinchem, zijne geliefde en dierbare Echtgenote, Vrouwe *ANNA CHRISTINA VAN BARNEVELT*, in den ouderdom van 58 Jaren en omtrent 10 Maanden, na eene genoegelijke Echtverbintenis van ruim 39 Jaren.

Terwijl dit zelfde treurig ongeluk aan den Heere *Wilhem Hendrik van Thije Hannes*, Rand der Gemeente van de Hoofdstad 's Hertogenbosch, en Vrouwe *Louisa Geertruida Carolina Rappard*, niet alleen hare dierbare *Moeder*, maar ook haar ontdite en tedergeliefde Dochtertje *JOHANNA BENJAMINA VAN THIJE HANNES*, in den ouderdom van omtrent 9 Jaren, ontrukte.

Hoe zeer nu aan deze diep bedroefde Familie het redden van nog vier hunner Naastbelaanden, die in het zelfde ongeval waren, de ruimste stof tot dankbaarheid aan het Opperwezen geeft, en haar tot eenige leniging van hare diepgewonde harten verstrekt, is echter de gezegende Godsdienst van den Heere *Jesus Christus* alleen in staat, haar verder dat gene te schenken wat zij zo zeer nodig hebben om zich in dit treurig verlies met Christelijke gelatenheid aan den wil van den Hemelschen Vader die altijd wijs, heilig en goed is, (schoon dit aan deze zijde des Gravs vaak moeilijk valt te doorzien.) te onderwerpen.

3

- 1 Detail van de aquarel die Beath Rudolf von Wattenwyl in 1842 maakte van de landhuizen Meerwijk (links) en Dieszigt (rechts).
- 2 Vereenvoudigde stamboom van de familie Van Thije Hannes die bij het rijtuigongeluk van 1806 betrokken waren. In rood de toen overleden personen. In blauw de opsteller van een ooggetuigenverslag.

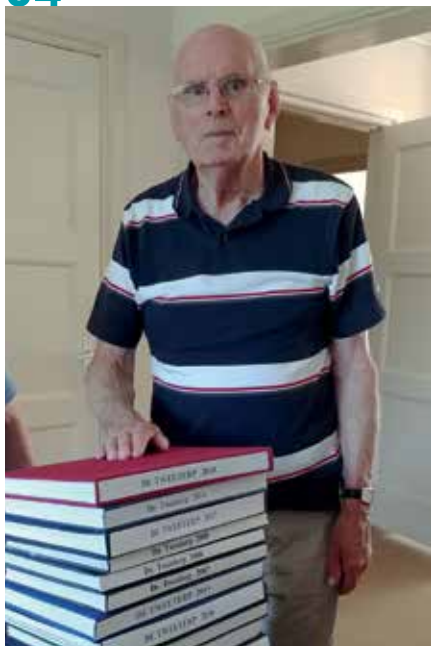
4

- 3 Artikel over het dramatische familie-ongeval van 14 september 1806 in de Oprechte Haarlemse Courant van 20 september 1806.
- 4 Een fourgon.

overlaaden en alle plaisiers aangedaan meer zelfs dan ooit, wilde aan ons alle kinderen daarom[,] der begrepen lange[,] een Parthij de Meijerij in geven, en terwijl Zulks tot dus verre niet hadden kunnen geschieden, werd er nadien er een visite aan den Heer Martini buiten moest gedaen worden, en ik gisteren naar Oosterwijk moest[,] beslooten dat [met] het gehele geselschap naar Vucht te gaan, dat men dan die Visite tegelijk zou doen en dat ik het geselschap bij den Heer Ontfanger Martini zou vinden, Ik reed dus 'S morgens met een fourgon uit, medeneemende mijn Christiaan en 'S agtermiddags Vertrok het geheele geselschap met alle de kinderen in de koetskar en op twee huifkarren op Meijerij'sch Spoor, Zoo dat men niet wel veiliger rijtuig konde hebben; Ik vond voorts 'S nademiddags het geselschap ook ter bepaalder plaatse en ongeveer ten hal[f] 7. uur 'S avonds vertrokken Wij van Vucht, Wanneer ik vervolgens de karren voorbij reed, en vermits het donker begon te worden de fourgon op eng spoor Zijnde terug zond om met Christiaan een half uur te voet te gaan. Christiaan wilde toen de karre in wachten dan de goede God gaf mij in aan dat Versoek niet te voldoen, en wij kwamen dus gelukkig te huis, Vermits mijn schoenen waren nat geworden trok ik dadelijk muilen aan en ontklede mij,

Waarop ik dadelijk eens buijten de Deur ging kijken om te luisteren of de karren arriveerden, dan in plaats van dit te hooren, hoorde ik van den Overkant der Dieze die voorbij dit huis loopt schreeuwen dat er een mensch in 't Water lag, Het geluit was Verschrikkelijk en ik sprong dadelijk in een boot om dien ongelukkigen was 't mogelijk te gaan redden[,] niets minder waanende dan dat dit iemand van mijnij aanhoorige Zou Zijn. Dan voorts roepende en wilstende verneemen waar die mensch in de Dieze lag, werd mij gevraagd of de Karren all 't huis waren en voort[s] daar op dat er een van de zelve in de Sluis een groot kwartier uur van hier gevallen was. Men verbeelde zig hier mijens schrik voor all daar ik niet wist wie op de kar was[,] mijn Vrouw kinderen of wie, Intusschen hervattede ik mij[,] sprong wederom aan land smheet mijn muilen uit en liep op mijn koussen naar de plaats des ongeluks, terwijl mij God tegenwoordigheid van Geest schonk Zodanig dat ik aan de medeloopende alle schreiende menschen zelfs orders kon geven[,] aan den eenen [-] het was ¼ nae 8. uur [-] om Lantaarn, aan den anderen om Azijn[,] aan een derde om een karseel te haelen.

Wordt vervolgd...

① Nico van Bijnen met de grote stapel ingebonden Tweeterpen.

② Het stierenstation Engelen.

“OUDE MEUK” VOOR ANGRISA!

WILTON DESMENSE

ONLANGS KWAM NICO VAN BIJNEN OP DINSDAGOCHTEND BIJ ANGRISA BINNENWANDELEN. HIJ WAS NIET ALLEEN. VEERTIEN VAKKUNDIG INGEBONDEN JAARGANGEN VAN DE TWEETERP BRACHT HIJ MEE. DIE WAREN VOOR ANGRISA.

Angrisa blij met de aanwinst en Nico ① en zijn vrouw blij, want ze konden de vrijgekomen ruimte goed gebruiken. Het inbinden was door Nico zelf gedaan. Wekelijks begeeft hij zich naar wijkgebouw de Slinger aan de Jan Schöffelaar om er onder deskundige begeleiding het boekbinden uit te oefenen. Hij doet dat al vele, vele jaren, sinds zijn pensionering; en dik gepensioneerd is hij! Nico werd in 1928 geboren in Haarsteeg. In 1959 trouwde hij met de Orthense kleuterleidster Isabel van de Ven, zus van Engelenaar Jan van de Ven. Eerst woonden zij aan de Engelse Dijk op nummer 2, maar in 1964 verhuisden zij naar Engelen. Van hieruit had Nico namelijk zijn werk als “voorlichter veeverbetering”. Dit had alles te maken met hoe de koe zonder lijfelijk contact zwanger raakt van de stier, kortweg KI genoemd. Aanvankelijk was KI St. Jan, gelieerd aan de gelijknamige zuivelfabriek (aan de Koningsweg / Guldenvliesstraat), Nico’s werkgever. Hij werkte er op het laboratorium, waar melkmonsters werden gecontroleerd, maar later verrichtte hij ook

kantoorwerkzaamheden op de Woerd. In 1961 fuseerde KI St. Jan met vier andere kleine KI-verenigingen tot “Veeverbetering Midden-Brabant”. Zeven jaar later trad Nico, tot dan nog werkzaam bij St. Jan, in dienst van de nieuwe vereniging.

Het stierenstation Engelen was sinds 1948 gevestigd in een tijdelijke voorziening, gelegen aan De Woerd, tot de opening in 1952 van de permanente huisvesting ②. In het weiland tussen De Woerd en de Engelterschans waren begin jaren 70 maar liefst zes macho’s te bewonderen (Heeft iemand daar soms foto’s van? Angrisa zou er blij mee zijn!). In 1966 werd er in Helvoirt een groot KI-station geopend en twee jaar daarna ging de Woerd dicht. Als administrator ondersteunde Nico de inseminatoren, die het creatieve werk uitvoerden: het zichtbaar maken van de productieve potentie van deze schepselen her en der in deze contreien. In 1988 ging hij met pensioen. Voor Angrisa werkt hij momenteel aan het inbinden van een aantal jaargangen van het tijdschrift “Met gansen trou” van de heemkundekring Onsenoort.

Tenslotte nog een historisch feit over Isabel: zij was hier in Engelen zes jaar kleuterleidster, eerst in de noodvoorziening op de plaats waar nu de Hof is en daarna nog vier jaar in de B’Engelenbak aan het Postekampke.

NA DE OORLOG

WILTON DESMENSE

HET HEEFT ENIGE TIJD GEDUURD, TOTDAT HET GEMEENTE-APPARAAT IN ENGELLEN NA DE TWEDE WERELDOORLOG WEER GING FUNCTIONEREN. HALVERWEGE 1945 WAS MEN ECHTER ZO VER.

HET VERZOEK

Een van de eerste uitgaande brieven van gemeente-wege dateert van 27 juni 1945 en was gericht aan de Rijksinspecteur van het verkeer in Noord-Brabant.

Hier volgt de inhoud:

Beleefd verzoek ik U, Uw bijzondere aandacht te schenken aan het verzoek van Antonius Brouwers alhier. ❶ om beschikbaarstelling van een vrachtauto. Genoemde persoon had voor den oorlog een vrachtauto, doch heeft deze gesloopt om te voorkomen dat deze in handen van de Duitsers zou vallen. Bovendien is genoemde persoon zwaar getroffen door den oorlog. Zijne vrouw is het slachtoffer geworden van granaatvuur op 29 October 1944, hem nalatende 11 jeugdige kinderen.

Door beschikbaarstelling van een vrachtauto kan hij zijn zelfstandigheid behouden, terwijl daardoor ook in deze gemeente in een grote behoefte wordt voorzien: vooral de wederopbouw in deze zwaar geteisterde gemeente wordt hierdoor ten zeerste gebaat. Bij voorbaat mijn oprechten dank.

De Burgemeester van Engelen

❶ Antoon Brouwers voor zijn café (het huis naast cafetaria D'n Dijk); hij had ook een transportbedrijf. Dat zat later op de Woerd en nu op de Rietveldenkade.

DE SCHADE

Interessant is de volgende opgave van de gevolgen van het oorlogsgeweld. Hij werd gedaan op 24 augustus 1945 op verzoek van de Militair Commissaris van het district Den Bosch (adres Papenhulst 40).

De gemeente = Engelen + Bokhoven!

- 01 Aantal inwoners vóór de oorlogshandelingen 1944-45 begonnen: 850.
Gedood 20, ernstig gewond 4, licht gewond 12.
- 02 Aantal huizen, boerderijen enz. vóór de oorlogshandelingen: 134.
Totaal verwoest 32, niet te herstellen 8, nog te herstellen 29, licht beschadigd 65.
- 03 Aantal kerken: 3. Nog te herstellen 1, licht beschadigd 2.
- 04 Totaal aantal vee / Vermist, gedood of verbrand:
rundvee 327/11, varkens 89/30, paarden 46/4, schapen 9/1, geiten 39/1, kippen 73/35.
- 05 De bevolking werd geëvacueerd naar Vlijmen, Dongen, Den Bosch en Vught. Bokhoven op 12-11-1944, Engelen op 26-12-1944; terug circa half mei 1945.
- 06 De gemeente nam de laatste dagen van september 1944 tot begin november 1944 circa 100 geëvacueerden op uit Driel en Den Bosch.
- 07 Er zijn in de gemeente V-1's gevallen tussen 1 januari en 30 April 1945, zonder doden of gewonden.
- 08 Na de bevrijding lag de gemeente nog onder vijandelijk granaatvuur van 5 november 1944 t/m 5 mei 1945, waardoor 1 dode, 3 gewonden.
- 09 Er waren hier 10 onderduikers.
- 10 Er zijn 4 kerk- en kloosterklokken geroofd?

DE RATTENPLAAG

Tenslotte nog het volgende schrijven van 19-9-1945 aan de Directeur van de Plantenziektenkundigen Dienst te Wageningen.

Van verschillende inwoners mijner gemeente bereiken mij klachten, over het veelvuldig voorkomen van ratten. Misschien vindt dit voor een gedeelte zijn oorzaak in de aanwezige puinhoopen van de verschillende door oorlogsgeweld vernielde huizen. Zeer aangenaam zou het mij zijn van U te mogen vernemen, op welke manier het beste deze plaag is te bestrijden.

De Burgemeester van Engelen ❷

❷ Burgemeester Willemse.

MOLEN(S) EN ENGELEN

WILTON DESMENSE

Beste inwoners van Ángeles,

Hoe is het de Don (Quichot natuurlijk!) en mij vergaan, sinds wij ons in april richting Bolduque en uw lieflijke dorpje begaven? (Zie Angrisa Nieuws 17) Helaas, slecht! Onze queeste is op niets uitgelopen. De Don dacht een gevecht tegen windmolens te zullen voeren, maar dat werd het uiteindelijk slechts in spreekwoordelijke zin, omdat er maar één te bekenen was bij Treurenburg. Hoe treurig, omdat hij er als een corset om Ángeles heen vier gloednieuwe had verwacht, gigantische slagschaduw en werpend, vervaarlijk grommend en striemend woesjsjsjend en met hun wieken malend! Het dreigende cluster bestond echter alleen nog maar op papier en de

aandelenbeurs, en er werd op Raad van Statelijk niveau nog een woordenstrijd gevoerd om te bepalen, wanneer een cluster een cluster is: immers 3 is a crowd en 4 een kwartet, dus was er voor een cluster eigenlijk geen plek! Sofisten zijn er echter bedreven in om het kromme recht praten, zodat de Dieze, naar wij nu hier in Spanje hebben vernomen, geen sta in de weg meer wordt geacht te zijn voor clustervorming en de penningen rijkelijk kunnen gaan vloeien over Gods akkers. Doch niet over het Bolduquese Broek, dat mijn baas in zijn wildste dromen wel graag gevuld had gezien met een twintigtal Kinderdijkse molens, lieflijk zovend vóór het silhouet van de stad en Sint-Jan. Nee, de Don leeft nog slechts op nachtmerries! En ik groet u met de wijsheid dat wie wind zaait, storm en drang zal oogsten.

Was getekend:

Sancho Panza, amigo van Don Quichot

WAAR IS ANGRISA

NU MEE BEZIG?

FRANS LUCAS onderzoekt de geschiedenis van de oorlogsslachtoffers in Engelen en Bokhoven. Het verhaal over Kees van Buul is klaar. Hij heeft thans zijn aandacht gericht op Theodora van de Griend en Wim Richt. Pierre de Visser is druk doende het papieren archief van Angrisa te scannen vooral de foto's.

BEA KAGIE is onlangs begonnen aan het verder indexereren van de inhoud van de Tweeterp, waarmee Wilma van Linden een aanvang had gemaakt. De inhoud van onze eigen Nieuwsbrieven wordt door Wilton Desmense geïndexeerd.

ROB VAN LINDEN scant het kerkarchief van de Lambertusparochie, met name de oude stukken van vóór 1900.

ROB GRUBEN bereidt een lezing voor over de invloed van historische gebeurtenissen/handelingen op het dagelijks leven in Engelen: deze zal hij houden op woensdag 16 oktober in de St. Lambertuskerk. Meer info op de site van de parochie en in de Tweeterp.

DE PROMOTIE EN VERKOOP VAN HET BOEK

MEERWIJK staat natuurlijk hoog op ons lijstje. En we krijgen regelmatig verzoeken van nabestaanden om informatie over personen die hier hun sporen hebben nagelaten.

AANWINSTEN

TINEKE KAAL bracht ons het archief van het Driekoningencomit  van 1972 t/m 2017.

PIERRE DE VISSER bezorgde ons het archief van FC Engelen.

NICO VAN BIJNEN schonk de door hem ingebonden Tweeterpen van 2005 t/m 2018.

STEM OP ANGRISA!
Doe mee aan de Rabo ClubSupport. Stem op Angrisa en andere Engelense clubs. Zie rabobank.nl/clubsupport

HET KAN NOG TOT 14 OKTOBER!!!

SECRETARIAAT

LAMBERTUSSTRAAT 17
5221 BB ENGELEN
INFO@ANGRISA.NL
WWW.ANGRISA.NL